

- Bibla, Diodati i Ri, 1991-1994, La buona novella, Brindisi, Italy.
Minori, bioetica e norme standards, nën kujdesin e Maria Rita Saulle, Edizioni Scientifiche Italiane, Napoli, 1995.
Geraldine von Bueren, *The international law on the rights of the child*, London, Martinus Hijoff Publishers, 1995.
Francesco Milanese, *La tutela non giurisdizionale del minore*, Padova, CEDAM, 1999.
Maria Rita Saulle, *La Convenzione dei diritti del minore e l'ordinamento italiano*, Napoli, Edizioni Scientifiche Italiane, 1994.
Paolo Picone, *La nuova Convenzione dell'Aja sulla protezione dei minori* në Rivista di diritto internazionale privato e processuale, 1996.
Benedetto Conforti, *Diritto internazionale*, Napoli, Editoriale Scientifica, 1997.
Alfredo Carlo Moro, *Manuale di diritto minorile*, Bologna, Zanichelli Editore, 1996.

Gjatë punimit u konsultuan faqet e Internetit:

www.cm.coe.int
www.echr.coe.int
www.ilo.org
www.unhcr.ch
www.unicef.org
www.europa.eu.int
www.hcch.net

Barazia gjinore si një gur themeli në procesin e zhvillimit të vendit

Brikena (Buda) Dhuli

UNIVERSITETI "ALEKSANDËR MOISIU" DURRËS,
KENADHULI@YAHOO.COM

Abstrakt

Studime të ndryshme kanë trajtuar dhe analizuar të dhëna mbi familjen, bërthamën e shoqërisë. Në këtë punim do të parashtrijmë në këndvështrimin kritik të dhëna ekzistuese gjinore për familjen të klasifikuar sipas kategorive të mëposhtme: mjedisi politik; mjedisi institucional.

I gjithë sistemi ligjor shqiptar është bazuar në parimin e barazisë dhe të mos diskriminimit. Jeta, martesja, familja gëzojnë mbrojtje të veçantë nga ana e shtetit. Ligji "Për barazinë gjinore në shoqëri" ka paraqitur vështirësi për zbatimin e tij në praktikë në lidhje me mekanizmat institucionalë dhe përgjegjësitë e tyre. Mundësitë për t'u ankuar në rastin e një diskriminimi gjinor dhe në aspekte të tjera, ndonëse parashikon si detyrë të qeverisë dhe të administratës publike nxjerrjen e statistikave gjinore në të gjithë administratën publike dhe në sektorin privat, ai nuk përcakton strukturat e caktuara shtetërore për kryerjen e kësaj detyre dhe afatet kohore të realizimit të saj. Për zbatimin e një politike të ndërgjegjshme nga pikëpamja gjinore, kërkohet një mjedis institucional i ndërgjegjshëm ndaj plotësimit të nevojave të veçanta të djemve dhe vajzave. Pra, sa i ndërgjegjshëm është ky mjedis për të zbatuar tashmë programe që adresojnë pabarazitë gjinore dhe promovojnë barazinë. Institucionet sociale përbëjnë bazat mbi të cilën ngrihet jeta sociale. Ato janë rregullatore jetike të marrëdhënieve që krijojnë qeniet njerëzore me njëra tjetrën me anë të të cilëve sigurohet vazhdimësia e brezave (Anthony Giddens). Një kusht strukturor që dëmton fuqinë e gruas në familje dhe kontribuon në fuqinë e burrit të saj dhe familjes së tij është praktika e përhapur e patrikalishtit, në të cilën gruaja e re lëviz në shtëpinë e burrit.

Fjalë kyç: Mjedis politik, sistem ligjor, mos diskriminim, mjedis institucional.

Hyrje

I gjithë sistemi ligjor shqiptar është bazuar në parimin e barazisë dhe të mos diskriminimit. Barazia gjinore është një gur themeli në procesin e zhvillimit të vendit. Për ta arritur atë, duhen shqyrtuar shkaqet e pabarazisë që ndeshen në familje, në komunitet, në tregun e punës dhe në përgjithësi në shoqërinë shqiptare. Ndarja e punës sipas gjinive krijon ngarkesa (të matura sipas kohës dhe energjive), shkallë të njohjes (të prestigjit), si dhe pushtete të ndryshme për gratë dhe burrat. Pabarazia gjinore ndikon negativisht baraspeshimin ndërmjet mundësive, kushteve të jetesës dhe statusit shoqëror e politik të grave e vajzave dhe të burrave e djemve. Në të gjithë botën jeta është e ndryshme për burrat dhe gratë. Zakonisht, gratë kanë shumë më pak të drejta dhe burime të ardhurash. Këto pabarazi kufizojnë mundësitë dhe arritjet e grave dhe kontribuojnë në një zhvillim të pabarabartë, e si rrjedhojë përjetësojnë statusin e ulët të gruas në shoqëri. Shoqëria shqiptare është patriarkale, me pritshmëri të ndryshme për sa i përket sjelljes së duhur dhe roleve të pranueshme për burrat e gratë.

Ekzistojnë mjaft stereotype për gratë, për shembull gratë konsiderohen inferiore ndaj burrave, arsimimi i grave vlerësohet më pak, gratë janë të destinuara vetëm për t'u martuar, e kështu me radhë. Si rezultat, gratë kanë fuqi të vogël për sa i përket burimeve ekonomike, kanë nivel më të lartë të papunësisë sesa burrat, që bien viktimë e çdo lloj dhune dhe përrjetojnë përmirësime të vogla të cilësisë së jetës së tyre, megjithë përpjekjet e tyre të pareshtura për zhvillim. Megjithatë, marrëdhëniet gjinore ndryshojnë nga njëra krahinë në tjetrën dhe janë mjaft të dukshme në zonat rurale të Shqipërisë. Pabarazia gjinore në shoqërinë shqiptare nuk është vetëm një çështje e të drejtave të njeriut por edhe një çështje zhvillimi. Integrimi i perspektivës gjinore është një punë e vështirë. Integrimi gjinor ka të bëjë me ndryshimin e qëndrimeve për sa i përket roleve, vlerave dhe statusit të burrave e grave së bashku. Ndryshimi politik e social i kërkuar nga integrimi gjinor është një proces i gjatë por me vlera. Synimi është që politikë-bërësit shqiptarë të hartojnë politika e programe të cilat do të sigurojnë barazinë ndërmjet burrit e gruas në jetën e tyre. Boshitet kryesore që kanë të bëjnë me ndryshimin e qëndrimeve ndaj ndarjes në mënyrë të barabartë të përgjegjësisë, ndërhyrjeve dhe kontrollit të burimeve dhe vendimmartjes janë:

Mjedisi politik

Aktet normative për mbrojtjen nga dhuna në familje. Vështrim i përgjithshëm

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë është akti ligjor më i lartë, i cili sanksionon parimin e barazisë dhe të mos diskriminimit, si parim përkrahës i të gjithë

legjislationit. Ajo i ka hapur rrugë zhvillimit të së drejtës së brendshme në përqasje me standardet ndërkombëtare. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë ndalon diskriminimin për shkak të gjinisë (neni 18/2). Kjo shprehet qartë kur i referohesh terminologjisë që përdoret në të. Në terminologjinë e Kushtetutës shqiptare nuk ka kategorizime apo "etiketime gjinore". Në këtë dokument të rëndësishëm përdoren përemra të tillë, si: "të gjithë," "kushdo," "askujt," "kujtudo," "secili" etj. dhe kjo për të treguar se bashkësia njerëzore së cilës i drejtohet dispozita, nuk bën asnjë përjashtim. I gjithë sistemi ligjor shqiptar është bazuar në parimin e barazisë dhe të mos diskriminimit. Gjithashtu, mbrojtja dhe respektimi i dinjitetit, i të drejtave dhe lirive të njeriut përbën detyrim kushtetues. Jeta, martesë, familja gëzojnë mbrojtje të veçantë nga ana e shtetit. Kushtetuta nuk e përjashton mbrojtjen e familjes edhe në rastet kur nuk është e krijuar me martesë. Fëmijët, të rinjtë, gratë shtatzëna dhe nënat e reja kanë të drejtën e një mbrojtjeje të veçantë nga shteti. Gjithashtu këto afirmime të Kushtetutës parashtrajnë detyrime për ligjvënësin. Ligji "Për barazinë gjinore në shoqëri" ka paraqitur vështirësi për zbatimin e tij në praktikë në lidhje me mekanizmat institucionalë dhe përgjegjësitë e tyre. Mundësitë për t'u ankuar në rastin e një diskriminimi gjinor dhe në aspekte të tjera, ndonëse parashikon si detyrë të qeverisë dhe të administratës publike nxjerrjen e statistikave gjinore në të gjithë administratën publike dhe në sektorin privat, ai nuk përcakton strukturat e caktuara shtetërore për kryerjen e kësaj detyre dhe afatet kohore të realizimit të saj. Herë pas here, ligji ka natyrë përkrahëse dhe nuk përcakton detyra të qarta për respektimin e barazisë gjinore. Të gjitha këto probleme kanë bërë që të ndërmerren nisma për amendimin e tij.

Mekanizmi shtetëror për barazinë gjinore në Shqipëri

Shqipëria është mjaft e pasur me strategji dhe dokumente për integrimin gjinor, por kjo nuk është e mjaftueshme pasi stereotipet e roleve gjinore dhe natyra patriarkale e shoqërisë u identifikuan si pengesat kryesore për të arritur përputhjen *de facto* me *de juro*. Shumë femra dhe meshkuj nuk e njohin diskriminimin gjinor si të tillë, por në fakt e shohin atë thjesht si një "mënyrë jetese". Pabarazia është veçanërisht e dukshme në tre fusha: politikë (udhëheqje dhe vendim-bërje), ekonomi (punësim dhe gjenerim i të ardhurave), dhe marrëdhëniet në martesë dhe familje.

Roli i së drejtës ndërkombëtare në luftën kundër diskriminimit dhe dhunës ndaj grave (me theks në dhunën në familje)

Deri në mes të shekullit XX, shtetet dhe organizatat ndërkombëtare janë konsideruar si aktore kryesore të së drejtës ndërkombëtare. Individët kishin status të veçantë dhe të rastit, si aktorë të së drejtës ndërkombëtare, kur kishin karakteristika grupi, si refugjatët dhe azilkërkuësit. Individët hynë në fokusin e së

drejtës ndërkombëtare pas krijimit të Kombeve të Bashkuara dhe pas miratimit të Kartës së saj dhe Kartës Ndërkombëtare të të Drejtave të Njeriut, dokumente që janë piketa të së drejtës moderne ndërkombëtare të të drejtave të njeriut.

E drejta ndërkombëtare e të drejtave të njeriut

Të drejtat e njeriut janë të drejta që çdo qenie njerëzore ka të drejtë të gëzojë, thjesht nga virtyti i të qenit njerëzor. Ato janë mbështetur në parimin themelor që të gjitha qeniet njerëzore zotërojnë një dinjitet njerëzor të brendshëm dhe ato janë të barabarta, të autorizuar për të gëzuar të drejtat e tyre, pavarësisht seksit, racës, ngjyrës, gjuhës, origjinës kombëtare, moshës, klasës ose besimit fetar a politik dhe lirive themelore të caktuara. Të drejtat e njeriut janë universale, zbatohen në mënyrë të barabartë dhe pa diskriminim për të gjithë njerëzit. Ato janë të patjetërsueshme – askujt nuk mund t'i hiqen të drejtat njerëzore përveçse në një situatë të veçantë. Ato janë gjithashtu të pandashme, të ndërlidhura dhe të ndërvarura. Dhunimi i një të drejte shpesh dëmton respektimin e disa të drejtave të tjera. Të drejtat e njeriut kanë qenë formuluar në norma ligjore të detyrueshme që mbrojnë individët dhe grupet kundër veprimeve që cenojnë dinjitetin njerëzor dhe liritë themelore. Dokumentet themelore janë quajtur Karta Ndërkombëtare e të Drejtave të Njeriut dhe konsistojnë në: Kartën e Kombeve të Bashkuara, Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut (UDHR), konventën ndërkombëtare “Për të drejtat civile dhe politike” (ICCPR) dhe konventën ndërkombëtare “Për të drejtat ekonomike, sociale dhe kulturore” (ICESCR).

Të drejtat themelore të grave

Diskutimi i të drejtave të njeriut në lidhje me pozicionin dhe çështjet e grave fillimisht ishte i pandjeshëm. Ai buronte nga koncepti dhe rregullat e së drejtës ndërkombëtare tradicionale të formuluar nga burrat. Për shkak të roleve të ndërvarura sociale të grave, ato nuk ishin të pranishme në këtë proces. Për më tepër, edhe vetë frymëzuesit dhe hartuesit e instrumenteve kryesore ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, ndërsa i drejtohen barazisë dhe mos diskriminimit, “kanë harruar” të përdorin gjuhën e ndjeshme gjinore. Historia e zhvillimit të së drejtës dhe të të drejtave të njeriut tregon se çështjet e ashtuquajtura të grave janë bërë të dukshme për shkak të rritjes së aktivitetit të grave në arenën ndërkombëtare. Karta e Kombeve të Bashkuara vendosi elemente të reja reale të një rëndësie të madhe për gratë. Kombeve të Bashkuara iu dha mandati të promovonin progresin dhe zhvillimin ekonomik e social dhe të krijojnë organizma ndihmës. Organizatat e Grave e shfrytëzuan këtë mundësi. Puna e tyre dhe përpjekjet e avokatisë kontribuuan dukshëm në njohjen e të drejtave të grave, si të drejta të njeriut. Rol të madh në këtë proces luajti Komisioni i Kombeve të Bashkuara për Statusin e

Grave (themeluar në vitin 1947), i cili midis të tjerave hartoi CEDAW dhe ishte nismëtar i katërt i konferencave botërore për gratë (në Meksiko, Kopenhagën, Najrobi dhe Pekin). Këto konferenca rezultuan në dokumente të nënshkruara nga shumica e vendeve anëtare të Kombeve të Bashkuara. Me kalimin e viteve, të drejtat njerëzore të grave fituan respektin dhe njohjen që ato meritojnë, jo vetëm si tërësi e veçantë e së drejtës por edhe si pjesë integrale e të gjitha të drejtave të njeriut. Si në Konferencën Botërore të të Drejtave të Njeriut, në Vjenë, në vitin 1993, ashtu edhe në Konferencën Botërore në Pekin, të drejtat e grave u njohën si të drejta të njeriut. Për herë të parë, artikulli i tyre u pranua si aspekt i së drejtës ndërkombëtare të të drejtave të njeriut. Kjo njohje lehtësoi hyrjen e të drejtave të grave në kuadrin e së drejtës ndërkombëtare dhe të politikës ndërkombëtare, rajonale dhe kombëtare të të drejtave të njeriut. Miratimi i CEDAW-t u shoqërua me një numër të madh instrumentesh ndërkombëtare dhe rajonale të të drejtave të njeriut dhe dokumentesh të politikës, që detyruan qeveritë të ndërmarrin hapa në politikat kombëtare me synim mbrojtjen, përmbushjen dhe zbatimin e të drejtave të grave. Në takimet globale të Pekinit +5 (2000) dhe Pekin +10 (2005) si edhe në konferencën MILENIUM të Kombeve të Bashkuara (2000) dhe në Konferencën Botërore kundër Racizmit, Diskriminimit Racial, Ksenofobisë dhe Intolerancës (në vitin 2001), shtetet anëtare të Kombeve të Bashkuara kanë ritheksuar angazhimin e tyre për të forcuar kapacitetin e tyre në nivel vendi për të zbatuar parimet dhe praktikatat e të drejtave njerëzore të grave.

Të drejtat e grave dhe dhuna kundër grave

Të gjitha format e dhunës kundër grave shkojnë përtej sjelljes shtypëse ose diskriminimit në përgjithësi dhe përbëjnë dëm, i cili rezulton nga forca ose detyrimi. Ato janë shoqëruar me pabarazi midis burrave dhe grave dhe strategji që përjetësojnë ose rrënojnë atë pabarazi. Kështu, dhuna kundër grave është një shfaqje e pozicioneve themelore të pabarabarta, midis burrave dhe grave dhe përbën një formë të diskriminimit kundër grave.

Megjithëse instrumentit më të rëndësishëm ndërkombëtar në lidhje me gratë, CEDAW i mungon vëmendja e qartë për dhunën kundër grave, një numër i madh dokumentesh të tjera ligjore dhe të politikës së Kombeve të Bashkuara si dhe dokumente ndërkombëtare dhe rajonale argumentojnë që dhuna gjinore është formë dalluese e diskriminimit e cila përbën një dhunim të së drejtës ndërkombëtare të të drejtave njerëzore, në vetvete. Ky fakt u bë prezent për herë të parë në Konferencën e Parë Botërore për Gratë, në Najrobi, në vitin 1985. Dokumenti përmbyllës “Strategjitë e së ardhmes, Najrobi”, lidh barazinë dhe dhunën kundër grave duke pohuar se dhuna kundër grave është pengesë për barazinë dhe paqen. Qeverive iu rekomandua të intensifikonin përpjekjet për të vendosur ose për të forcuar format e ndihmës për viktimat e dhunës përmes sigurimit të strehëzave,

mbështetjes, shërbimeve ligjore dhe të tjera dhe të rritnin ndërgjegjësimin publik për dhunën ndaj gruas, si problem shoqëror. Në rekomandimin e përgjithshëm Komiteti CEDAW njeh dhunën kundër grave, duke përfshirë dhunën në familje, si formë të diskriminimit. Ai pohon që ndalimi i përgjithshëm i diskriminimit gjinor në konventë përfshin “dhunën gjinore, që është dhunë e drejtuar kundër një gruaje, sepse ajo është grua ose që ndikon mbi gratë në mënyrë disproporcionale”. Kështu, përcaktimi i diskriminimit në nenin 1 të CEDAW përfshin edhe dhunën kundër grave. Kjo do të thotë se dhuna kundër grave mund të jetë dhunim i dispozitave të veçanta të CEDAW-t. Ndërsa aktet e dhunës janë kryer në të gjithë sektorët e shoqërisë, dhuna gjinore, si dhuna në familje, është drejtuar kryesisht tek gratë me qëllim që t’u heqë atyre një gamë të drejtash dhe të ruajë varësinë e tyre si grup.

Në deklaratën “Për eliminimin e dhunës kundër grave miratuar në vitin 1993, shtetet anëtare të Kombeve të Bashkuara e njohën dhunën kundër grave si një “shfaqje të marrëdhënieve historikisht të pabarabarta të fuqisë midis burrave dhe grave, të cilat kanë çuar në sundimin dhe diskriminimin kundër grave nga burrat dhe në parandalimin e përparimit të plotë të grave”. Kjo njohje u përsërit në dokumentet e politikës të Kombeve të Bashkuara, si: Platforma për Veprim e Pekinit (1995); dokumenti përfundimtar i Asamblesë së Përgjithshme, i sesionit të veçantë të 23-të, në vitin 2000, i njohur si Pekin +5; në rezolutën 2003/45 dhe në një seri raportesh të relatorit special për dhunën kundër grave, autorizuar nga Komisioni i Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut. Organizatat rajonale, gjithashtu, njohin dhunën kundër grave si dhunim të të drejtave njerëzore të grave, duke kërkuar veprime të shteteve. Në deklaratën e tij të vitit 1993, Këshilli i Europës pohon se eliminimi i dhunës kundër grave është aspekt kyç i kundërvënies ndaj pabarazisë strukturore midis burrave dhe grave. Komiteti i Ministrave, gjithashtu, ka treguar se marrëdhëniet e pabarabarta të fuqisë midis burrave dhe grave dhe struktura patriarkale e familjes janë faktorë që kontribuojnë në dhunën në familje. Në rezolutën e 1997-ës, Parlamenti Europian pohon se dhuna kundër grave është “pa kurrfarë dyshimi e lidhur me një pabarazi të fuqisë midis sekseve në sferën sociale, ekonomike, fetare dhe politike, pavarësisht shpalljes së barazisë në legjisllacionin kombëtar dhe ndërkombëtar”. Trajtimi i dhunës kundër grave si formë diskriminimi është i pranishëm edhe në nivelin kombëtar. Në disa sisteme ligjore kombëtare, forma të caktuara të dhunës kundër grave i janë nënshtruar rishikimit gjyqësor në përputhje me legjisllacionin përkatës jo diskriminues.

Dhuna në familje, si dhunim i të drejtave njerëzore të grave

Dhuna në familje është një nga format më të përhapura të dhunës dhe të diskriminimit kundër grave. Pavarësisht nga treguesit e përhapjes së kësaj forme dhune, deri së fundmi ajo nuk njihet si dhunim i të drejtave njerëzore të grave.

Dhunën në familje, si dhunim të të drejtave njerëzore të grave, për herë të parë e njohu Konferenca e Dytë Botërore e Grave në Kopenhagë (1980). Konferenca miratoi një rezolutë “Për gratë e dhunuara dhe dhunën në familje” dhe iu referua dhunës së ushtruar në shtëpi në raportin e saj final. Kjo u shtjellua në dy rekomandime të përgjithshme të Komitetit CEDAW për dhunën kundër grave. (Rekomandimi i përgjithshëm nr.12, 1989 dhe rekomandimi i përgjithshëm nr.19, 1992), ku Komiteti autorizon shtetet anëtare “të mbrojnë gratë kundër dhunës së çdo lloji, të ndodhur brenda familjes, në vendin e punës ose në ndonjë fushë tjetër të jetës sociale”. Shteteve u është kërkuar të sigurojnë informacion në lidhje me legjisllacionin dhe masa të tjera për të kundërvepruar ndaj dhunës kundër grave.

Dështimi i shteteve për t’iu adresuar dhunës në familje si dhunim i të drejtave njerëzore të grave i është atribuuar ndarjes së sferës publike dhe private dhe sistemit qendror shtetëror të së drejtës ndërkombëtare. Të gjitha të drejtat njerëzore dhe liritë e listuara njihen gjerësisht nga komuniteti ndërkombëtar. Sipas Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut (UDHR): “Çdo njeri gëzon të drejtën e rendit shoqëror dhe ndërkombëtar, në të cilin të drejtat dhe liritë e parashtruara në këtë deklaratë mund të realizohen plotësisht” (neni 28). Shumica e dispozitave të Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut janë bërë detyruese, si pjesë e së drejtës ndërkombëtare zakonore. Vendet veprojnë sikur dispozitat e saj të ishin ligj, duke e bërë kështu UDHR-në një ligj. Shumë vende kanë integruar të drejtat njerëzore të sipërpërmendura në dispozitat e tyre kushtetuese, duke garantuar kështu lirinë e grave nga dhuna në familje. Si ligj suprem i një shteti, një kushtetutë deklaroi vlerat më të thella të shtetit dhe deklarata e shtetit që abuzimi i grave cenon vlerat e tij më të thella, është e rëndësishme. Gratë duhet të jenë të afta t’i përdorin këto deklarata kushtetuese për të bërë presion për ndryshim legjisllativ dhe për të kërkuar dëmshpërbim për dështimin e shtetit për të mbrojtur gratë në familje. Në vitin 1985, Asambleja e Përgjithshme miratoi rezolutën e parë për dhunën në familje, bazuar në një rekomandim të Komisionit për Statusin e Grave të Këshillit Ekonomik dhe Social dhe në rezultatin e Kongresit të 6-të të Kombeve të Bashkuara për Parandalimin e Krimit dhe Trajtimin e Kundërvajtësve.

Mjedisi institucional

Për zbatimin e një politike të ndërgjegjshme nga pikëpamja gjinore, kërkohet një mjedis institucional i ndërgjegjshëm ndaj plotësimit të nevojave të veçanta të djemve dhe vajzave. Pra, sa i ndërgjegjshëm është ky mjedis për të zbatuar tashmë programe që adresojnë pabarazitë gjinore dhe promovojnë barazinë. Në aspektin natyror njeriu është pjesë e botës së gjallë, si qenie biologjike kurse në aspektin shoqëror njeriu është qenie shoqërore. Faktori kryesor që ndikoi në ndarjen e njerëzve nga bota shtazore ishte puna, gjerësisht puna e organizuar, e

planifikuar dhe racionale Njeriu dhe shoqëria janë dy anë të të njëjtit nocion. Nuk ka shoqëri pa njerëz, sikurse nuk ka njerëz jashtë shoqërisë. Njeriu nuk jeton vetëm si anëtarë i bashkësisë më të gjerë. Ai gjithashtu themelon edhe grupe të ngushta në të cilat harxhohet aktiviteti i tij i përditshëm. Në mesin e këtyre grupeve të ngushta është edhe familja si grup shoqëror dhe si element i fuqishëm i strukturës globale të shoqërisë, sepse njeriu nuk jeton vetëm në shoqëri por edhe në familje. Pra, shoqëria dhe familja janë dy anë të jetës së përditshme të njeriut. Edhe vetë familja në njëfarë mënyre paraqet shoqërinë në miniaturë. Familjen shpesh na e kanë paraqitur si shoqëri familjare. Gjatë jetës së tij njeriu e kalon një pjesë mjaft të madhe të kohës në familje, një pjesë të madhe të aktiviteteve i zhvillon në familje. Pra, tërësia e ushtrimit të funksioneve familjare është arsyetimi i ekzistencës së tij si individ dhe qenie shoqërore. Familja si grup shoqëror primar dhe bio-social përcaktohet nga zakonet, rregullat kulturore dhe morale dhe në çdo rast ka detyra dhe funksione të caktuara. Nëse shoqëria kuptohet si sistem i marrëdhënieve mes njerëzve, familja në atë sistem zë vend mjaft të rëndësishëm. Në aspektin sociologjik nuk janë të rëndësishme vetëm marrëdhëniet të cilat lindin, mbahen ose ndryshojnë në “shoqërinë familjare”, por edhe marrëdhëniet mes shoqërisë si tërësi në njërin anë dhe elementeve të cilat e përbëjnë strukturën e saj ku padyshim bën pjesë edhe familja në anën tjetër. Kontaktimi dhe gërshetimi i funksioneve familjare me ato shoqërore vjen në shprehje veçanërisht në familjen bashkëkohore dhe në shoqërinë e zhvilluar industriale, e cila karakterizohet me zhvillim tekniko-teknologjik të lartë. Kur bëhet fjalë për raportin e familjes me shoqërinë globale duhet marrë parasysh kufiri kohor dhe hapësinor. Familja si institucion dhe ndërveprimi i saj me institucione të tjera përbëjnë bazat mbi të cilën ngrihet jeta sociale. Ato janë rregullatore jetike të marrëdhënieve që krijojnë qeniet njerëzore me njëra-tjetrën me anë të cilëve sigurohet vazhdimësia e brezave (Anthony Giddens). Sipas sociologëve institucionet shoqërore i përgjigjen nevojave bazë dhe kanë attribute të përbashkëta si p.sh: përgjithësisht janë të paplanifikuara dhe zhvillohen gradualisht, janë konservative; ndryshojnë por gradualisht janë të ndërvarura; për këtë arsye ndryshimet në njërin prej këtyre institucioneve ka tendencë të sjellë ndryshime tek të tjerat, së fundmi statuset, rolet, vlerat dhe normat mund të sjellin ngjashmëri dhe tek institucionet e tjera.

Bibliografia

Kushtetuta e Shqipërisë 1946;
 Kushtetuta e Shqipërisë 1976
 Kushtetuta e Shqipërisë 1998
 Kodi i familjes i RSH
 Ligji nr. 9198, datë 01.07.2004, Për një shoqëri gjinore të barabartë.
 CEDAW - Konventa për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj gruas.

Protokolli shtesë i CEDAW (1978), Ratifikuar nga Kuvendi i Shqipërisë 1993, me Ligjin nr.7767, datë 09.11.1993.

Anastasi, A. (2010): Të drejtat e gruas në legjislacionin shqiptarë.

Zaçe, V.(1999): Marrëdhëniet martesore sipas legjislacionit shqiptar.

HDPC.(2002): Shqipëria dhe objektivat e zhvillimit të mijëvjeçarit.

INSTAT.(2005):Femrat dhe meshkujt në Shqipëri.

QNL.(2006): Institucionet shqiptare për mbrojtjen e gruas në familje.

UNDP. (2014) Dhuna me bazë gjinore.